

Inkluzívne vzdelávanie postihnutých

Margita Schmidtová

Inklúzia v špeciálnej pedagogike

- Inklúzia ,inkluzívne vzdelávanie –
- termín vznikol koncom 90 rokov
- Inklúzia vo vzdelávaní Theunissen 1998 pri analýze špeciálnej pedagogiky USA

Filozofia spoločného vzdelávania

- založená na hodnotách:
- otvorenosť,
- participácia,
- rôznorodosť,
- kooperácia

Súčasne trojdimenzionálne ponímanie inklúzie

- stotožnenie s integráciou(vylepšená ,optimalizovaná integrácie)
- vyššia kvalita prístupu k postihnutým deťom ako je integrácie
- bezpodmienečné akceptovanie špeciálnych potrieb všetkých detí

UNESCO - Výbor pre práva detí

- V dokumentoch OSN sa už v roku 1997/ Salamanka/
- definuje inklúziu ako permanentný proces, v ktorom majú postihnutí ľudia (deti aj dospelý) možnosť podieľať sa na spoločenských aktivitách v rovnakej miere ako intaktná populácia.
- Inklúzia sa považuje za nepretržitý, nekončiaci proces v ktorom všetci jedinci aj jedinci s postihnutím dostanú šancu v plnom rozsahu sa zúčastniť na všetkých spoločenských aktivitách, ktoré sú prístupné pre ľudí bez postihnutia.
- Ratifikácia dohôd inkluzívneho vzdelávania na Slovensku v roku 2010.

Koncepcie OSN

- V zmysle článku 24, sa však otvára priestor inkluzívnej edukácii smerom k postihnutému, narušenému aj ohrozenému dieťaťu.
- V inkluzívnej edukácii sú v pozornosti všetky deti bez ohľadu na postihnutie, narušenie aj ohrozenie dieťaťa,
- ale tiež bez ohľadu na jazykové, kultúrne, etnické rozdiely, či rozdiely v ich ekonomickom statuse.

Principiálne postoje k edukácii detí s rôznymi potrebami

- Scholz 2007, (Sauder, Hinz)
- 1. Exklúzia (úplné vyčlenenie z procesu vzdelávania)
- 2. Segregácia, separácia
(homogenizovanie skupín vzdelávanie – sústava dvoch subsystémov systém bežných škôl, systém špeciálnych škôl, ktorý sa ďalej rozčleňuje.)
- 3. Integrácia systém dvoch subsystémov s možnosťou začleneného vzdelávania
- 4. Inklúzia (heterogennosť ako normalita (segregujúce inštancie postupne zanikajú), jeden systém
- 5. Rôznorodosť (jeden systém vzdelávania pre všetkých, heterogennosť normu)

Inkluzívne vzdelávanie

- Inkluzívne smerovanie vyžaduje akceptovanie transnormality, kde škola bez postihnutých nie je normálna.
- Resman túto situáciu výstižne pomenoval vetou, “vstúp aký si” (Resman, 2003).

Cieľom inkluzívneho vzdelávania

- nie je odstrániť rozdiely medzi žiakmi,
- ale umožniť, aby žiaci s rozličnými schopnosťami tvorili spoločnú vzdelávajúcu sa skupinu
- základom fungovania je potom rešpektovanie ľudských práv a akceptácie individuality vo vzdelávaní celej skupiny a tiež celou skupinou.

Inklúziu, inkluzívne vzdelávanie

- chápeme ako autonómny pedagogický koncept spoločného vzdelávania všetkých
- akceptovanie špeciálnych potrieb všetkých detí vo vzdelávaní

Inklúziu, inkluzívne vzdelávanie

- Rozvíjanie **individuality**
- Pozitívne **sebahodnotenie**
- Celková **nezávislosť** jedinca

Miera inklúzie

- Skúmame pomocou troch vzájomne prepojených oblastí, ktoré sú súčasťou inkluzívneho rozvoja školy:
- **budovanie inkluzívnej kultúry**
- **tvorba inkluzívnej politiky**
- **rozvíjanie inkluzívnej praxe**

Budovanie inkluzívnej kultúry

- Budovanie komunity.
- Stanovenie inkluzívnych hodnôt.

Oblasť „budovania inkluzívnej kultúry“

- Kľúčom k rozvoju školy je práve ich kultúra.
- Budovanie spoločných inkluzívnych hodnôt a vzťahov založených na spolupráci.
- Môžu viesť k zmenám i v ostatných oblastiach.
- V dôsledku inkluzívnej kultúry školy sa môžu zmeny v politike a praxi udržovať (rozvíjať u novo prijatých učiteľov a študentov).
- Konkrétne nutné kroky k zlepšeniu učenia a zapojenia.

Stanovenie inkluzívnych hodnôt

- Vytvorenie bezpečných, spolupracujúcich a podnetných komunít, kde je každý oceňovaný, vnímaný
- Inkluzívne hodnoty:
- odovzdávajú sa novým učiteľom, žiakom, správnym orgánom a rodičom.
- Princípy a hodnoty v inkluzívnej školskej kultúry sú základom pre rozhodovanie o politike školy aj každodennej praxi v triede.
- Rozvoj školy tak predstavuje kontinuálny proces.

Tvorba inkluzívnej politiky

- Vytváranie školy pre všetkých
- Podpora rôznorodosti

Tvorba inkluzívnej politiky

Inklúzia súčasť každého plánovania v školstve

- Všetky plány sú spracované v duchu podpory zapojenia všetkých žiakov a učiteľov.

Minimalizovať vylučovacie tlaky vo vzdelávaní.

Všetky koncepcie naplňujú jasnú stratégiu zmeny.

- Podporou sa rozumejú všetky aktivity, ktoré zvyšujú schopnosť školy reagovať na rôznorodosť žiakov.
- Všetky formy podpory sa realizujú v súlade, s inkluzívnymi princípmi a spoločne tvoria ucelený systém.

Rozvíjanie inkluzívnej praxe

- Mobilizácia zdrojov
- V tejto oblasti ide o vytváranie praktických postupov, ktoré zohľadňujú inkluzívnu kultúru a politiku školy.
- Výuka reaguje na rôznorodosť.
- Žiaci sú podnecovaní k tomu, aby sa aktívne zapojili do všetkých aspektov vzdelávania.
- Čerpajú z ich vedomostí a skúseností získaných mimo školy.
- Učitelia hľadajú materiálne zdroje a zdroje, ktoré ponúka ich vzájomná spolupráca.
- Žiakov, rodičov a okolitú komunitu možno mobilizovať na podporu učenia a zapojenia.

Rozvíjanie inkluzívnej praxe

- Organizácia učenia
- Mobilizácia zdrojov

- **K tomu sa vyžadujú tieto špeciálne**
- **pedagogické vedomosti a schopnosti:**
  - pracovať v tíme
  - vonkajšiu a vnútornú kooperáciu – chápanie diferencovaného obrazu človeka
  - tolerancie rôznorodosti žiakov
  - akceptovať odlišnosti, anticipácie
  - tolerovať frustráciu
  - učiť sa
  - rešpektovať interindividuálne rozdiely
  - kooperácie

Princípy inklúzie

- Feusera (2001)
- princíp integratívnej a integrovanej terapie,
- princíp regionalizácie,
- decentralizácie
- transferu kompetencií

Inkluzívny trend

- V porovnaní s procesom fragmentácie, ktorý bol využívaný v minulosti vo vzdelávaní postihnutých realizovaný v primeraných inštitúciách predstavuje zjavne úplne protichodný, nezvratný proces.
- Ak posudzujeme kvalitatívny i časový faktor z hľadiska prognózy ďalšieho vývoja inkluzívneho vzdelávania zistíme,
  - nemôže byť krátkodobý
  - bude si od všetkých zainteresovaných spoluúčastníkov vyžadovať dlhodobé úsilie,
  - s cieľom úplnej akceptácie každého dieťaťa bežných školách.

Inkluzívna pedagogika verzus prax

- K tomu hodnoteniu pripájame,
- že je ho možno hodnotiť bipolárne,
- čo znamená, že v praxi predstavuje,
- nespochybniteľné smerovanie ,
- nespochybniteľné nebezpečenstvo .

Ide o nespochybniteľné smerovanie, ktoré predstavuje aj pri urýchlennom presadzovaní isté nebezpečenstvo zlyhania.

Proces vývoja inkluzívneho vzdelávania:

- vzťahuje na 3 dimenzie, ktoré sa čiastočne prekrývajú, ale sú analyticky rozdelené.
- V prvom rade sa jedná o **inkluzívnu kultúru** a existujúce rôznorodé spoločenstvo školy, ktoré sa hodnotia.
- Inkluzívne štruktúry zaisťujú organizovanie smerujúce k sebapoznaniu účastníkov, ktorou sa usilujú o „školu pre všetkých“ a tým podporujú rôznorodosť.
- Druhá dimenzia **tvorba inkluzívnej politiky** predpokladá úspešné organizačné zabezpečenie bez diskriminovanie jednotlivcov.
- Treťou dimenziou sú **inkluzívne praktiky** pri organizovaní inkluzívneho vzdelávania, kde sa akceptuje kultúra a štruktúry účastníkov a to spôsobom, že učenie a vyučovanie sa môže realizovať využívaním ich vlastných zdrojov.

Úspešná aplikácia inkluzívnej pedagogiky

- v praxi musí predchádzať analýza jej východiskového stavu z pohľadu: historického, etického, ekonomického, sociologického, profesného, vedecko-technického a transdisciplinárneho.
- reagovať na rôzne vzdelávacie potreby žiakov z rôznych interkulturálnych sociálnych, kultúrnych a jazykových kompetencií

Inkluzívne vzdelávanie

- spoločné vzdelávanie všetkých detí v spoločnej škole
- systém vzdelávania pre všetkých s rešpektovaním potrieb každého
- teória vzdelávania jednej skupín s rôznorodými potrebami
- individuálna podpora učenia každého podľa jeho potrieb
- individualizované curriculum vzdelávania pre každého
- špeciálne pedagogické metódy aplikované na vyučovaní pre všetkých
- špeciálni pedagógovia, pedagógovia a tímové riešenie problémov ako opora pre všetkých žiakov
- špeciálnaj pedagogiky ako súčasť všeobecnej pedagogiky

Inkluzívne vzdelávanie

- Mení postavenie žiakov, žiakov s postihnutím
- Mení aj postavenie učiteľov a špeciálnych pedagógov na školách.
- Dôležitú úlohu v rámci inkluzívneho procesu má nepochybne špeciálny pedagóg
- Otázkou je kde, kedy a ako môže špeciálny pedagóg ovplyvniť proces inklúzie?

Kvalita života vzdelávajúceho sa žiaka v inkluzívnom vzdelávaní

- Je závislá od:
- postojov k vzdelávajúcim sa žiakom (s postihnutím aj bez postihnutia), (učiteľov, rodičov, verejnosti),
- rámcových podmienok vzdelávania,
- školskej koncepcie vzdelávania
- potrieb a zdrojov vzdelávajúcich sa žiakov,
- spolupráci v podmienkach vzdelávania,
- učenia, vyučovania a kurikulla vzdelávania
- ďalšie vzdelávanie učiteľov pôsobiacich v inkluzívnych podmienkach vzdelávania,
- od vzťahu k prostrediu,
- od informovanosti rodičov spoločnosti o vzdelávaní žiakov
- reflexie a evalvácie v podmienkach spoločného vzdelávania.

Kvalita vzdelávania je závislá aj od:

- Výchovy ako spoločenského problému.
- Výchovy v rodine, rodina.
- Ranej starostlivosti.
- Servisu špeciálnopedagogických podporných služieb.
- Spôsobu žitia, životný štýl .
- Akceptácii hodnôt .
- Širšieho sociálneho prostredia, spoločnosti, v ktorej sa človek pohybuje a preberá jej hodnoty, postoje a pravidlá.

Inklúzia vo vzdelávaní

- Znamená tiež poskytovanie primeraných vzdelávacích programov všetkým deťom, žiakom a študentom, ktoré sú zamerané na rozvoj ich schopností a naplnenie ich potrieb, tak isto aj na poskytnutie a zabezpečenie akejkoľvek podpory a asistencie, ktorú by deti s postihnutím a bez neho prípadne ich učitelia mohli potrebovať, aby sa úspešne uplatnili v hlavnom vzdelávacom prúde.
- Inkluzívna škola je chápaná ako miesto kam každý patrí a je akceptovaný, uznávaný, potrebný a podporovaný, podporovaný aj svojimi vrstovníkmi a ostatnými členmi školskej komunity.
- Zaujímavý je názor Ehlersa (1993), ktorý opisuje tri rôzne spôsoby nazerania na inklúziu a to cez hodnoty a postoje, cez skúsenosti, zážitky a cez jednotlivé výstupy zo vzdelávania (Ehlers, 1993).

Kooperatívne učenie

- Jeden z východiskových princípov inkluzívneho vzdelávania.
- O kvalite inkluzívneho vzdelávania rozhoduje organizačná, proceduálna a inštruktážna stránka.

Index pre inklúziu

- Je odporúčaný podklad pre hodnotenie, skvalitnenie inkluzívneho vzdelávania.
- Využíva odpovede zo spracovaných cielených, flexibilných a konkrétnych otázok zo škôl a miest, kde sa má inklúzia realizovať, (analýza pred vstupom školy, do inkluzívneho vzdelávania).
- Bazíruje na vymieňaní praktických i teoretických názorov všetkých účastníkov inkluzívneho vzdelávania.

Index inklúzie:

- sa týka aj procesov spolupráce a angažovanie sa všetkých zúčastnených osôb, resp. skupín ľudí, ktorí sú **v škole**.
- 1. **mimo rámec procesu vyučovania** žiakov a zahŕňa detailne všetky dimenzie rôznorodosti.
- Veľmi dôležitou je požiadavka byť informovaný, čo v praxi znamená pre účastníkov poznať účastníkov vzdelávania, ktorými sú zúčastnení žiaci a žiačky, študenti rôznych kultúr, jazykov a etnického pôvodu a rôznych vzdelávacích a školských skúseností pred vstupom do školy.
- Takto spracovaný súbor opatrení indexu pre inklúziu, môže všetkých zúčastnených danej školy priviesť ku konkrétnej výmene názorov s relevantnými odpoveďami na otázky týkajúcich sa vzdelávania, učenia sa na konkrétnej škole, ktorá je určená pre všetky deti.

Index inklúzie

- Index inklúzie má byť nástrojom hodnotenia pre školy, „školy pre všetky deti“ (Booth a Ainscow, 2002).
- V samotnom obsahu Index inklúzie zahŕňa proces hodnotenia, v rámci jednotlivých fáz vývoja školy a to od spolupráce koordinačnej skupiny cez spoluprácu s kolégiom školy, školským grémiom, so žiakmi a rodičmi až po všetkých, ktorí sú podrobení skúmaniu vývoja školy. Komplexne sú hodnotené rôzne aspekty vývoja skúmanej školy.
- Prekážky vzájomnej spolupráci sú odhaľované a pomenované.
- Priority inkluzívneho vývoja sa pomenúvajú ako proces zefektívňovania vzdelávania.

Index inklúzie

- Samotné hodnotenie sa uskutočňuje na základe zosumarizovania detailne sumarizovanej zbierky ukazovateľov získaných z odpovedí na otázky od priamych účastníkov inkluzívneho vzdelávania.
- Tieto umožnia pracovníkom školy detailnú výmenu názorov o aktuálnom stave integrácie teda súčasnej pozícii školy a o možnostiach nástupu ďalšieho rozširujúceho sa inkluzívneho vývoja.
- Za touto fázou nasleduje ďalšia fáza známa ako plánovanie nasledujúcich krokov a zmien a ktoré sú tiež podrobené priebežnému hodnoteniu .

Hodnotenie inklúzie

- efektívne prístupy ako/kooperatívna výuka, kooperatívne učenie, spoločné riešenie problémov, heterogénna skupina, efektívna výuka, systém domáceho prostredia, alternatívne prístupy v učení – zamerané na stratégie učenia

Princíp

- Nejde len o akceptáciu –tolerovanie postihnutých v podmienkach bežných škôl.
- Napĺňanie procesu humanizácie nabera širší rozsah práve v zmysle akceptácie základných ľudských hodnôt.
- Za posledných desať rokov tento proces nadobudol podoby inklúzie vo vzdelávaní, čiže dochádza k posunu v nazeraní na normalitu vzdelávania.
- Normalita vo vzdelávaní pre postihnutých znamená od začiatku prirodzenú šancu vzdelávania pre postihnutých.
- Do vzdelávania má vstúpiť taký aký je a my ho máme akceptovať ako človeka s rovnakými šancami a rozličnými potrebami a schopnosťami.

Realizácia inkluzívneho vzdelávania

- Realizuje sa v súčasnosti inkluzívny trend predčasne, alebo už je neskoro?
- → V našich podmienkach si myslím, že sa začalo realizovať inkluzívne vzdelávanie,
- je teoreticky rozpracované ,ale zatiaľ neakceptované pri každodennej realizácii integrácie/inklúzie na rozličných stupňoch škôl.

Realizácia inkluzívneho vzdelávania

- Inkluzívny trend vo vzdelávaní vyžaduje kvalitnejšiu pregraduálnu i posgraduálnu prípravu pedagógov zaoberajúcimi sa vzdelávaním detí s rozličnými potrebami a schopnosťami, intenzívnejšiu starostlivosť zo strany špeciálnopedagogických poradcov a využitie starostlivosti rodičov. V nemalej miere absentuje teoretické rozpracovanie vzdelávania týchto detí na druhom a treťom stupni škôl.
- Žiaľ musíme konštatovať, že informácie o vzdelávaní detí s rozličnými schopnosťami a možnosťami, teda detí s špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami sú u integrovaných detí jednoznačne nedostatočné.

-
- **Vývoj v špeciálnej pedagogiky:**
  - paradigma informačno-komunikačná,
  - paradigma antropologicko - enkultruračno - rehabilitačná
  - v súčasnosti aj paradigma integračno-inkluzívna.

Hodnotenie žiakov v inkluzívnej praxi

- **Od sumatívneho hodnotenia / klasifikácie/**
- **Formatívne hodnotenie** /sebahodnotenie žiakov – neprežité objavovanie vlastných možností – sebarozhodovanie.
- Hodnotenie posunov u jednotlivého žiaka.
- **Porovnávanie** vlastných kritérií - s kritériami objektívne stanovenými i s výkonmi ostatných žiakov
- **Sebahodnotenie** - prostriedkom korekcie a podpory samostatného učenia

Hodnotenie žiakov v inkluzívnej praxi

- Pozitívne **sebahodnotenie**
- Celková **nezávislosť** jedinca
- Zohľadniť **špeciálne potreby** tej ktorej skupiny a menšiny v rámci existujúcich kolektívnych a inštitucionálnych štruktúr
- Akceptuje **rôznorodosť**
  - (napr. intelektových schopností a zručností, alebo rôzny pôvod - etnický, kultúrny, jazykový)

V súčasnosti

- Rušenie špeciálnych škôl
- **Neopodstatnené** ,nepremyslené
- Nedostatočné je využitie potenciálu špeciálnych pedagógov –ako záruky najvyššej najkompetentnejšej a najširšej odbornosti
- Širší servis pre inkluzívne vzdelávanie
- Reorganizácie transformácie v smere špeciálne školy sa budú transformovať na zdrojové centra odkiaľ bude podporovať vzdelávanie detí v školách, mimo škôl a v domácom prostredí.

Inkluzívne vzdelávanie

- Dlhodobý proces
- Trvanie niekoľko desiatok rokov
- Rešpektovanie individuálnych potrieb každého jedinca vo vzdelávaní

Inkluzívne vzdelávanie

- žiakov vyžaduje splnenie radu podmienok organizačného, ekonomického, ergonomického, technického, právneho, pedagogického a psychologického, najmä sociálno-psychologického charakteru

-
- **Ďakujem za pozornosť!**